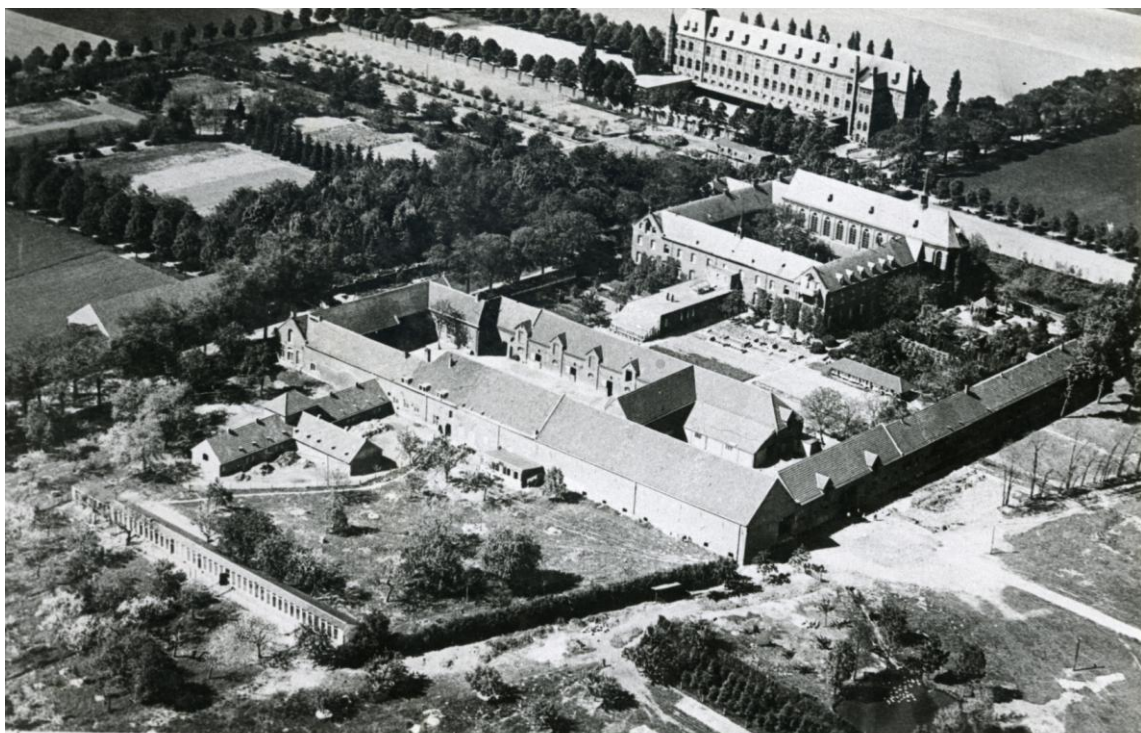

Trappistenabdij van Lilbosch en het St. Bernarduscollege bleef het geweld van de tweede wereldoorlog niet bespaard

en

Collegium Bernardinum

Historie in beeld

Kistercienser Abdij "Lilbosch" en
St. Bernardus College, Echt.

K.L.M.-Foto Copyright 7.717

Totale Abdij complex Lilbosch

Hingen, december 2010
©: copyright RJM Rutten

Colofon:

Tekst: René Rutten

Bronnen: Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)
Amsterdam.
Nationaal Archief Den Haag.
‘Oriëns’: Uitgave voormalige studentenvereniging Lilbosch
Lesbrief Stg ‘Op Vleugels der Vrijheid’
Website ‘Pejjerlandj’ van Thei Golsteijn
Historisch Informatie Punt Echt

Foto’s: Archief Abdij Lilbosch
Chrit Boonen

Inhoud Kroniek ingrijpende oorlog gebeurtenissen Lilbosch

Hoofdstuk I

Inbeslagname Abdij Lilbosch, toebehorende aan de Orde van de Cisterciënsers van de Strikte Observantie, Trappisten genoemd en de verbanning van de monniken. (15 oktober 1942)

Hoofdstuk II

Sluiting St. Bernardus College; studenten moeten Lilbosch verlaten. (10 september 1942)

Hoofdstuk III

Duitse activiteiten op Lilbosch in de periode vanaf 13 juli 1942 tot 19 januari 1945.

o.a.:

- Oorlogsbunker/Luftschutzgrabe
- Specifieke gegevens over KLV Lager Lilbosch in Bernardus College
- Publikatie Ceciliengymnasium Bielenfeld waarvan de leerl. naar Lilbosch kwamen.
- Bezoek oud leerlinge KLV lager uit Bielenfeld en twee dames uit den Haag, i.v.m. onderzoek Deutsche Volksschule Den Haag die enkele maanden op Lilbosch in het KLV Lager waren ondergebracht
- Laatste oorlogsperiode Lilbosch van oktober 1944 tot 19 januari 1945

Hoofdstuk IV

- Historie Collegium Bernardinum

Ook de gebouwen bleven niet voor het oorlogsgeweld gespaard

I. Inbeslagname van de Abdij en verbanning Monniken

De beginjaren van de Tweede Wereldoorlog verliepen over het algemeen vrij rustig in de Abdij, het College en de boerderij. Dit veranderde echter zeer drastisch in de tweede helft van 1942.

De monniken nog vreedzaam et Labora

Op 13 juli 1942 werd de **hoogerwaarde Abt Dom Dr. Pius Strijbosch**, als gijzelaar door de Duitse Sicherheitsdienst opgehaald en in een zijspan naar de Marechausseekazerne te Echt gebracht. Van hieruit werd hij door de Duitse Sicherheitsdienst meegevoerd om tegelijk met andere prominente figuren als gijzelaar in St. Michielsgestel te worden opgesloten.. Daar en in Haaren heeft hij zijn gevangenschap moeten doorbrengen tot 19 november 1943. Uit getuigenissen van lotgenoten is gebleken dat Dom Pius in het gijzelaarskamp voor menig medegevangene een steun is geweest. Niettemin heeft hij, naar eigen zeggen, benauwde dagen beleefd, vooral als er weer eens een lijst bekend werd gemaakt van mannen die in aanmerking kwamen om, als represaillemaatregel, na een of ander ergens gepleegde sabotagedaad , te worden gefusilleerd.

Op woensdag 19 november om 10.30 uur is hij als gijzelaar ontslagen. Tegelijk met hem elf R.K. Geestelijken.

Vader abt is met de Deken van Sittard, die ook werd vrijgelaten in de auto van een kennis van de Deken meegereden tot Helmond naar Johan Strijbosch, zijn broer.

Van hieruit is hij via Venlo op zaterdagmiddag om 15.30 uur naar Echt gegaan naar de zusters op het Kerkveld.

Na de bevrijding rustte op hem de zware taak om de kloostergemeenschap weer op orde te krijgen, zowel mentaal als praktisch en daarin is hij bijzonder goed geslaagd.

Dom Pius is na een korte ziekteperiode op 29 november 1954, op 65 jarige leeftijd, in het ziekenhuis te Roermond overleden.”

Prior Hieronymus Beiering nam, tijdens de afwezigheid van Dom Pius Strijbosch, de leiding op zich. Hij kreeg in deze periode met enkele zeer confronterende zaken te maken. Op 17 augustus 1942 werd een waarschuwend telefoontje ontvangen van ene Herr Müller, die mededeelde dat de abdij gevaar liep in verband met Duits onvriendelijke activiteiten.

Prior Hieronymus Beiering

Via een op 24 augustus 1942 overhandigde anonieme brief volgde de tweede waarschuwing. De onrust in de abdij werd nu groter en enkele waardevolle spullen werden ondergebracht bij particulieren, in de hoop dat ze daar veilig zouden zijn.

Op 10 september 1942 volgde het eerste bezoek van de Gestapo.

Na het scriptorium, de bibliotheek, de kamers van Vader Abt, Pater Prior, Pater Clemens en Pater Stanislaus verzegeld te hebben installeerden zij zich in het zaaltje van het gastenkwartier en gingen daar zitting houden.

Voor hun werden gedaagd o.a.: Pater Prior en de Paters Bernardus, Crosentius, Bonaventura, Benedictus en Placidus.

's Avonds vertrokken de Gestapo-lui maar 's anderendaags kwamen zij weer terug. Ook in de volgende dagen werd het Gestapo bezoek voortgezet en eindigde in de sluiting van het College, waarover later meer in dit artikel.

Toen de sluiting van het College geregeld was vertrokken de Gestapo-lui met de mededeling dat ze niet meer terug zouden komen. Maar dat de gelofte van de Gestapo geen waarde had zal blijken uit het vervolg van de ellende.

Op 16 oktober 1942, vroeg in de morgen voor dat de Hoogmis zou beginnen kwam Pater Eugenius, de gastenmeester van het klooster, het scriptorium binnen en gaf met gebaren te verstaan dat alle kloosterlingen moesten komen. De Gestapo was weer in huis!

Allen moesten zich verzamelen in de kapittelzaal en het was weer de van het vorige bezoek bekende Herr Hardegen, die hen toesprak.

De inhoud van zijn reden was volgens een ooggetuige ongeveer als volgt:

“Het is ons gebleken, dat sedert ons vorige bezoek de Hetze in dit huis tegen de bezettende macht niet is verminderd, maar verder toegenomen. Ik kan begrijpen dat u als Nederlanders sympathie voelt voor de koningin, maar dat geeft u niet het recht om Hetze te voeren tegen de bezetter, tegen onze Führer en het Nationaal Socialisme.(En hierbij werd hij opgewonden en kwam een stap naar voren).” Es ist für uns ein Kampf auf Leben und Tod, es handelt sich um sein oder nicht sein und deshalb können wir nicht dulden , das unter den geistlichen Gewanden wieder uns Hetze getrieben wird!”

(Weer wat kalmer): "Wij hebben dit ter kennis gebracht aan de Rijkscommissaris en deze heeft daarom met ingang van heden het klooster Lilbosch voor opgeheven verklaard en bepaald dat jullie zo spoedig mogelijk dienen te vertrekken.

Wij hebben vernomen dat er zich in dit huis exemplaren bevinden van de proclamatie van de Koningin! Heeft iemand die nog in zijn bezit?"

Niemand van de kloosterlingen zei daar ja op, evenmin als op de vraag of een van hen nog vlugschriften van de vliegmachines had.

Hardegen vervolgde met de uitroep dat deze pamfletten niet bewaard, niet uitgeleend en niet verbrand mochten worden maar ingeleverd bij de Nederlandse Politie.

Verboden zijn boeken en geschriften vijandig aan het Nationaal Socialisme.

Dat de brieven van de bisschop in de kerk worden voorgelezen is toegestaan, maar er mag geen commentaar op gegeven worden, de staat en de kerk zijn gescheiden.

Vervolgens:

"Und wer meint dass er darüber andere Ansichten haben darf, für denn haben wir Anstalten wo solche Leute beigebracht wird, wie sie sich zu benehmen haben"

Hierbij noemde hij Vader Abt die wel nog niet voor zijn afwijzende houding bestraft werd:

"Sonder eine schonende Behandlung erführt."

Hij stelde ook de vraag of er zich nog joden onder de kloosterlingen bevonden, waarbij de naam Löb werd genoemd.

Wat ons vooral geërgerd heeft, zo vervolgde hij, is dat zelfs Duitse Paters zich tegen het regiem kanten. Over sommigen is hij heel erg ontevreden.

Zo krijgt Pater Placidus, "der von Wegberg" een extra waarschuwing om voorzichtig te zijn.

Dan geeft hij de kloosterlingen drie kwartier, nou (kijkt op zijn horloge) één uur de tijd. Daarna moeten ze allemaal weer op dezelfde plaats terug zijn voor controle, waarna ze moesten vertrekken.

Alleen persoonlijke eigendommen mogen meegenomen worden, en omdat de gelofte van armoede gedaan is zal dat wel niet zo veel zijn, volgens hem.

De Duitse Paters kregen bevel om naar Duitsland te gaan en waarheen de anderen zouden gaan moest Pater Prior beslissen: **Achel, Tilburg of Diepenveen.**

Hierna vroeg de Gestapoman Hardegen uitdagend of nog iemand iets te vragen had.

Pater Prior voerde hierna een pittige discussie met hem waarbij Hardegen tot slot reageerde met de opmerking:

"Verurteilter haben nichts zu sachen", ofschoon hij daar zelf om gevraagd had.

Pater Caesarius, die van Duitse nationaliteit was en naar Duitsland moest, vroeg of hij niet in Nederland kon blijven, omdat zijn ouders daar ook al zo lang wonen en zelf nooit in Duitsland geweest was.

Reactie van Hardegen:

"Auf ihre Eltern haben Sie ja versichtet als Sie ins Kloster traten und es wird Zeit dass Sie mal hinkommen" en tot slot opmerkte:

"Wer etwa zu uns kommen möchte, dass heisst zur Partei, onder seine Gelübde enthoben zu werden wünscht, der wende sich in Vertrauen an mich und ich werde dafür sorgen

De kloosterlingen waren te verbijsterd, door een dergelijke opmerking en de zeer tragische situatie waarin zij zich bevonden, om hierop te reageren.

Toen na een uur de Paters in het kapittel terugkwamen, iedereen met hetgeen hij hoopte mee te kunnen nemen, kregen zij nog verlof om de aan de erediens ten gewijde voorwerpen elders onder te brengen. Met een auto werd het Allerheiligste naar de parochie Pey gebracht.

Daarna las Pater Prior de lijst voor, hoe de kloosterlingen verdeeld waren over de huizen van de orde elders in het land. Ieder kreeg zijn persoonsbewijs, distributiepapieren e.d. en zo verlieten zij terneergeslagen de kapittelzaal.

In de gang zei Pater Prior:

“Broeders knielt neer, dan zal ik u de zegen geven, misschien voor het laatst”

Allen knielden neer en de Gestapoman, die naast Pater Prior stond, trok zich haastig terug in een portaaltje en kwam er pas uit toen hij het “Amen” hoorde. Blijkbaar had dit afscheid toch wel indruk op hem gemaakt.

Er bestaat een verhaal dat de Gestapoman Hardegen een uitgetreden Priester zou zijn.

Aan de kloosterpoort stonden twee autobussen van de fa Turlings klaar. Bagage hadden de kloosterlingen inderhaast op alle mogelijke en onmogelijke manieren ingepakt:

Koffers, dozen, kussenslopen, jute zakken, cementzakken, voorschoten, stukken papier of doek met touw samengebonden, sommigen de kovel los over de arm.

Het was zo helemaal het tragisch beeld van een groep verjaagden.

Onderweg naar het station bleek hoezeer de bevolking meeleeft met de verdrijving van de kloosterlingen uit Lilbosch. Toen zij in Echt bij het station stonden te wachten op de karren met bagage, was er spoedig veel volk op de been om te helpen, waar dat enigszins kon of tenminste medeleven te betuigen.

Bij Harry Delsing tegenover het station werd koffie klaargemaakt en konden de religieuzen boterhammen met kaas of vlees krijgen. Veel lust om te eten konden zij niet opbrengen, maar dan moesten zij het brood toch voor onderweg meenemen. Ook mevrouw Meuskens-Ramakers sloofde zich uit, opdat allen toch zeker genoeg zouden krijgen.

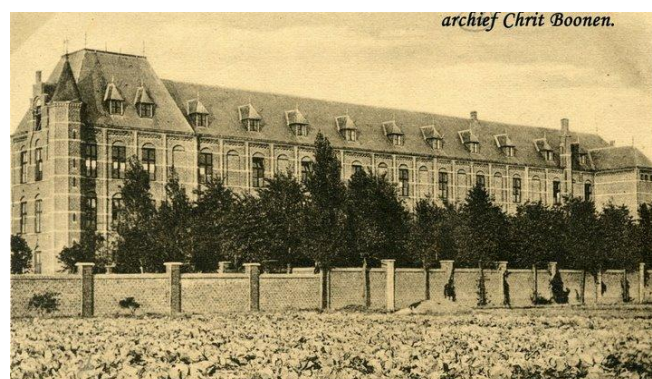
Ook de pastoor van Pey was druk in de weer om de Paters en Broeders te helpen.

Tot zover deze afschuwelijk verbanning en vernedering van de kloostergemeenschap Lilbosch door de Nazi's. Deze verbanning heeft op zijn minst geduurd tot 19 januari 1945, toen werd Lilbosch bevrijd .

De terugkeer van de laatste verbannen monniken was juni 1945 en een voor zich sprekende opmerking was:

“Al stroomde het water door de kloosterpanden, liepen de ratten vrolijk rond, aten we samen uit een nap, niets kon ons schelen. We waren weer “at home” .

II. Sluiting St. Bernardus-College september 1942 en het wegsturen van de studenten.

St. Bernarduscollege in volle glorie

In de nacht van 2 op 3 september 1942 stortte een vliegtuig neer in het gebied van Abdij Lilbosch.

75 ruiten aan de voorkant van het College sprongen stuk.

In College, Klooster en in “de Brök”, gehucht bij Lilbosch, samen bedroeg de glasschade 134 ruiten. Een bombscherf van 7 kilo sloeg een gat in het dak van het College en kwam op de speelplaats neer.

Ooggetuigen vertellen dat het een vrij lugubere confrontatie was, omdat het lijk van een van de bemanningsleden in de telefoonkabels hing die toen nog boven de weg gespannen waren . De schade die deze crash veroorzaakte aan de gebouwen van Lilbosch werd door de gemeente opzichter Hubert Delsing begroot op: 802 gulden en 44 cent.

Het neergeschoten vliegtuig was een RAF Vickers Wellington IV , een Engelse tweemotorige bommenwerper.

Deze had zijn missie in Karlsruhe te Duitsland volbracht, na te zijn gestart vanuit Grimsby in Engeland, en werd neergeschoten door een Duitse jachtpiloot.

5 Jonge bemanningsleden, in de leeftijd van 19 tot 23 jaar lieten hun leven voor vrijheid en vaderland.

Op 10 september om 23.15 uur stortte een 4-motorig Engels vliegtuig neer nabij de sluis bij de beek in een moerassig weiland nabij de Abdij van Lilbosch.

Broeder Antonius wijst de plek aan waar het vliegtuig crashte.

Het was een geweldig inferno van vuur en geluid. Het grote lawaai ontstond door het ontploffen van de bommen die nog aan boord werden en de munitie van de mitrailleurs.

Verschrikkelijk was ook het geluid van het gewonde vee, er doet een verhaal de ronde dat dit te horen zou zijn geweest tot in het centrum van Echt.

10 koeien en 3 paarden lieten het leven en de noodslachtingen werden verricht door slagers uit de buurt waarbij de namen van Giesberts en Geurts genoemd worden.

Het was een RAF Short Stirling bommenwerper

Het vliegtuig was op weg van Oakington naar Düsseldorf. Er waren 8 bemanningsleden aan boord:

2 vliegeniers zijn gedood
1 Is waarschijnlijk met behulp van Pater Placidus ontsnapt
1 is gevangengenomen
4 worden vermist.

Short Stirling Bommenwerper

De door de gemeente opzichter, Hubert Delsing werd de schade begroot op 2870 gulden en 42cent

Toen de studenten na de vakantie naar het College waren teruggekeerd, hadden ze op het veld tussen het Klooster en de weg naar Pey de brokstukken aangetroffen van een neergestort Engels vliegtuig, waarbij ook honderden anti Duitse pamfletten over het veld verspreid lagen, geen wonder dat ze daarvoor belangstelling hadden.

Juist in die dagen was de Gestapo nadrukkelijk aanwezig op Lilbosch. Het waren 4 mannen en een typiste.

Naderhand bleek duidelijk waarom: zij zochten een “reden” om het College te kunnen vorderen omdat ze daar een andere bestemming voor hadden.

Toen ze bij de jongens enkele pamfletten aantroffen was het zo geregeld. Met onmiddellijke ingang moest het College gesloten worden en de studenten naar huis gestuurd.

Pater Placidus, directeur van het College, kreeg uiteindelijk nog geregeld dat de jongens mochten blijven tot 14 september, maar dan moesten ze wel met de eerste trein vertrekken.

Het schooljaar 1942/1943 heeft dus geduurd van 10 tot 14 september 1942.

Het aantal ingeschreven leerlingen bedroeg op dat moment 156, waarvan 56 eerste jaars, afkomstig uit 92 verschillende gemeentes, verspreid over heel Nederland.

Het verslag van een ooggetuige van de sluiting van het College, een oud student , wordt integraal weergegeven.

“ Mij werd gevraagd enkele herinneringen op papier te zetten van dit in- en aangrijpend gebeuren op 10 september 1942.

Van het eerste neergestorte vliegtuig op 3 september 1942 weet ik niets, wel van het tweede vliegtuig dat waarschijnlijk in de nacht van 10 op 11 september neerstortte.

De grote vakantie was net achter de rug, waarschijnlijk zijn wij op of omstreeks 9 september 1942 teruggekomen op school. Ik zat toen in de 6e klas van het Gymnasium, samen met Bèr Giesberts en Jan Nelemans.

Al direct in de eerste nacht begon het spektakel. Wij waren toen nog niet zo bekende met overvliegende eskaders, afweergeschut en zoeklichten en hoorden een paar geweldige klappen, gepaard gaande met glasgerinkel.

Wij werden de trappen afgedirigeerd naar de keldergewelven. De eerste keer dat we legaal in de knappenkelder konden verblijven, maar nu lagen er sinds de invoering van de brooddistributie geen knappen meer opgeslagen.

Er was geen paniek, niemand was gewond en toen alles veilig was hebben we de bedden weer opgezocht.

Het was geen bombardement geweest, maar ontploffing van bommen van een neergestort vliegtuig. Voor velen van ons was dit de eerste confrontatie van het oorlogsgeweld.

De volgende dag verscheen de Gestapo op het College, vier man sterk en naar men zegt vergezeld van een typiste, maar die heb ik niet gezien. Er werden enkele kamers verzegeld in de Abdij, verschillende Paters verhoord, men was kennelijk op zoek om belastend materiaal te vinden.

Tijdens de broodmaaltijd verscheen het “opperhoofd” in de refter. Ik zie hem nog staan tussen de eerste tafel en de deur achter de keuken.

Tegen de keukendeur, dus achter de Gestapoman, stond Pater Placidus, de directeur. Beiden keken de refter in naar ons. Herr Müller begon een verhaal op te hangen over de heldenstrijd van het Duitse volk, de barbaren die bommen gooiden op Duitse steden, en de bij de Nederlandse bevolking geconstateerde Deutschfeindlichkeit.

Toen wilde hij wel eens weten wie er pamfletten van de neergestort vliegtuigen in zijn bezit had. Die lagen namelijk her en der rond de Kist verspreid.

Geen reactie en doodse stilte.... Nog eens de vraag herhaald in een taaltje dat op Nederlands moest lijken, en op een zeer dreigende toon.

Een van de oudere studenten, misschien toch wat geïntimideerd, zich quasi van de domme houdend, dacht er verstandig aan te doen de man tevreden te stellen en naar voren te komen met een stukje aluminium van 'n vliegtuig.

Placidus stond achter de rug van de Gestapoman driftig te gebaren en “neen” te schudden, maar het was te laat, het eerste schaap was over de dam... Enkele jongeren kwamen met pamfletten aandragen en triomfantelijk zwaaide de Gestapoman er mee naar Pater Placidus. Men had een stok gevonden om de hond te slaan.

De rest is gauw verteld. Het College zou op stel en sprong gesloten moeten worden, maar tenslotte kon nog een dag uitstel bedongen worden.

's Avonds op de slaapzaal heb ik iemand een behoorlijk pak slaag zien krijgen van een zwaar aangeslagen Pater Placidus...

Het pas begonnen schooljaar kwam dus na enkele dagen ten einde en we moesten maar zien waar we onderdak kwamen.

Zelf heb ik mijn gymnasium kunnen afmaken op het St. Franciscus College te Rotterdam.”

Onderstaand de brief die de ouders/verzorgers enkele dagen later kregen:

Pey-Echt 18 sept.1942

Geachte Familie:

Tot onze zeer grote spijt moesten wij het College reeds op de tweede dag van het pas begonnen schooljaar sluiten en waren we genoodzaakt de leerlingen zonder voorafgaande kennisgeving naar huis te zenden.

Er werd hun de raad gegeven elders de studie voort te zetten. Wij hopen van harte dat de teleurgestelde ouders spoedig mogen slagen hun zoon geplaatst te krijgen op een andere school.

Van heropenen is voorlopig geen sprake.

Wij vertrouwen op de Voorzienigheid, terwijl wij op betere tijden blijven hopen. Wij zullen ons gebed tot God opsturen voor het welzijn van degenen, die aan onze zorgen waren toevertrouwd.

Met hartelijke groeten,

De Directeur.P.s.

Wij hebben van de nieuwe bonnenkaart slechts 1 broodbon 47a en 1 vleesbon 47b afgenomen. Mochten er meer bonnen ontbreken, zo zij opgemerkt, dat enkele leerlingen bonnen hebben verruild voor sigaretten, snoep e.d., en daarvoor kunnen wij natuurlijk niet instaan.

Het eventueel vooruitbetaalde bedrag zal u binnenkort onder aftrek van reis- en verblijfkosten worden geretourneerd.

III. Duitse activiteiten op Lilbosch in de periode september 1942 tot januari 1945

Bij naspeuringen in het Nationaal Archief en het NIOD zijn een aantal zeer interessante stukken ontdekt, waarvan de gegevens in onderstaande notitie verwerkt zullen worden. Tevens zijn een aantal zaken definitief kunnen benoemen, die voorheen nog “fraglich” waren.

Het totale abdijcomplex dat op, resp 12 september 1942 en 16 oktober 1942 in beslag is genomen kwam te ressorten onder:

“ Reichskommissariat abteilung Feindvermögen in den besetzten Niederländischen gebieten” 1940-1945.

Het complex werd administratief/organisatorisch in twee gedeelten gesplitst en als volgt geregistreerd.:

- **Cisterzienser-Abtei Pey-Echt**
(ehemaliges Kloster mit Internat)
Verwalter: Möller Den Haag 1943-1944

- **Cisteriensers Abtei Py-Echt**
Bauernhof :Lilbosch” Py-Echt
Verwalter: Quadvlieg Middenmeer 1943-1944

Bij beschikkingen van 21 januari 1943 resp.1 maart 1943 werd het totale complex toegewezen aan de Hitler Jugend, waaronder ressorteerde het projekt: “Erweiterte Kinder Landes Verschickung”, hierna te noemen KLV. Zie onderstaande Duitse beschikkingen .

Nadat het totale gebied Lilbosch gevorderd was mochten alleen nog maar arbeiders die een pasje hadden, het gebied betreden om hun werk te doen.

Het boerderijleven bleef zijn normale gang gaan, maar wel onder Duits toezicht. Voor de Ortscommandant der Herr Crevels werd bij de ingang van het erf een onderkomen gebouwd.Dit werd later het atelier van Pater Victor en nu is er de abdijwinkel gehuisvest.

Onderstaand afschriften van Duitse Beschikkingen met betrekking tot de inbeslagname en de bestemming van het complex:

1 9

A b s c h r i f t . 554802.

DER REICHSKOMMISSAR
FÜR DIE BESETZTEN NIEDERLÄNDISCHEN GEBIETE
DER GENERALKOMMISSAR
FÜR DAS SICHERHEITSWESEN
BdS - II A 5 - D.Nr. 342/43.

DEN HAAG, den 21. Januar 1943.

251

E i n z i e h u n g s v e r f ü g u n g .

Auf Grund der Par.1 und 4 der Verordnung des Reichskommissars für die besetzten niederländischen Gebiete vom 4.7.1940 (33/40) in Verbindung mit der Anordnung des Reichskommissars vom 27.5.1941 wird das

gesamte bewegliche und unbewegliche Vermögen

der

Cisterzienser-Abtei Pij bei Echt des Ordens der Cisterzienser oder Trappisten, im Kataster als Eigentümer eingetragen "St. Josephs Stichting in Pij bei Echt" zu Gunsten des Reichskommissars eingezogen.

In Vertretung:
Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD

gez.: Dr. H a r s t e r

1/1-Brigadeführer und Generalmajor der Polizei.

Beglaubigt
Müller
Polizeiangestellter.

REICHSKOMMISSARIAT

f. d. bes. niederl. Gebiete

Gen. Komm. f. F. u. W.

Amsterdam, den 1. März 1943

Einzel: 74. MÄR. 1943

Beilg: Amsterdamsche Weg 133

DER REICHSKOMMISSAR
FÜR DIE BESETZTEN NIEDERLÄNDISCHEN GEBIETE

DER GENERALKOMMISSAR
FÜR FINANZ UND WIRTSCHAFT

GENERALREFERENT

FW/W/Fv/19160/43, 19893/43
Dr. Koe/G

Es wird gebeten bei Antwortschreiben dieses Geschäftszeichen
und den Gegenstand dieses Schreibens anzugeben.

An den Herrn

Reichskommissar für die besetzten
niederländischen Gebiete

D e n H a a g

- auf dem Dienstwege -

Betr.: Cisterzienser-Abtei Pij bei Echt.
Kloster "Providentia" in Sterksel, Kongregation
der "Brüder des Heiligen Josef".

Die obenbezeichneten Ordensniederlassungen sind durch Einziehungsverfügung des Generalkommissars für das Sicherheitswesen vom 21. Januar 1943 (Az.: BdS-II A 5 - B.Nr. 342/43) bzw. vom 10. Februar 1943 (Az.: BdS - II A 5 - B.Nr. 748/43) wegen Förderung reichsfeindlicher Bestrebungen gemäß der VO 33/40 eingezogen worden. Die Niederlassung Pij bei Echt besteht aus einem Studienheim mit Internat für Schüler und einem Bauernhof. Der Einziehung unterliegt außerdem ein grösseres Bankkonto. Auch mit der Niederlassung "Providentia" in Sterksel ist ein Landwirtschaftsbetrieb verbunden, auch hier wurde durch die Einziehung ein grösseres Bankkonto erfasst. Beide Anwesen sollen durch die NSV als Heime für die Kinderlandverschickung benutzt werden. Sie sind von der NSV in Besitz genommen und mit Einrichtungen für die beabsichtigte Verwendung versehen worden.

Infolge der Einziehung sind die Grundstücke Eigentum des Deutschen Reiches (Reichskommissar für die besetzten niederländischen Gebiete) geworden. Solange eine Übertragung zu Eigentum auf die NSDAP oder eine ihrer Gliederungen nicht erfolgt ist, ist nach Ziffer 5 der Anordnung vom 27. Mai 1941 (Zl 1687/41) der Generalkommissar für Finanz und Wirtschaft zur Verwaltung der eingezogenen Vermögensgegenstände zuständig. Ich gehe davon aus, daß die Grundstücke der NSV zur Benutzung überlassen werden sollen, dass aber bis auf weiteres eine Eigentumsübertragung

an die NSDAP oder an eine Gliederung (NSV) nicht erfolgen soll. Die zweckmässigste Form der Verwaltung der Anwesen ist die Bestellung je eines Verwalters, der die Aufgabe hat, dafür zu sorgen, dass die Grundstücke der vorgesehenen Verwendung zugeführt und dabei in ordnungsmässigem Zustand erhalten werden, und der dabei entsprechend dem bei der Verwaltung von Feindvermögen üblichen Verfahren von mir unter Einschaltung der Deutschen Revisions- und Treuhand A.G. überwacht wird.

Da die eingezogenen Anwesen für Zwecke der NSV zur Verfügung gestellt werden sollten, wurde vor der Einziehung vom Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD in eigener Zuständigkeit Oberbereichsleiter Möller zum vorläufigen Verwalter bestellt. Nachdem die Einziehung nunmehr erfolgt ist, ist über die Bestellung des endgültigen Verwalters zu entscheiden. Es ist bisher grundsätzlich davon abgesehen worden, einen Angehörigen des Reichskommissars zum Feindvermögensverwalter zu bestellen oder mit einer ähnlichen Aufgabe zu betrauen. Oberbereichsleiter Möller gehört einer Dienststelle des Reichskommissars an. Ich bitte daher um Weisung, ob er von mir zum Verwalter für das Einziehungsvermögen der obenbezeichneten Niederlassungen, soweit es für die Zwecke der NSV zur Verfügung gestellt wird, bestellt werden soll.

Anne
Beyers

Reim Budenken
Fry

Im Auftrag

Mün

Im RK vorgetragen

Herrn KJR Dr. Schröder

Herr RK ist mit der Bestellung des Pg Möller als Verwalter - ohne Bezüge - gleichfalls einverstanden
kau/m 8/4

De inhoud van deze, voor het eerst gepubliceerde, authentieke beschikkingen spreekt voor zich en brengt meer duidelijkheid in de bestemming van het gebied Lilbosch in de oorlogssituatie

Specifieke Informatie over het KLV (Kinder Land Verschickung)

1. Door de NSV(Nationaal Sozialistische Volkswolfahrt) werd het totale complex Lilbosch ingericht als comandopost voor de HJ(Hitler Jugend) en als KLV kamp in het kader van de “Erweiterte Kinder Land Verschickung”

Dat gebeurde heel ‘gründlich’ er werden verschillende verbouwingen en aanpassingen uitgevoerd o.m. aan het College, dat tevens internaat was.

In het KLV kamp Lilbosch zijn voor een korte overgangsperiode gehuisvest leerlingen van “Deutsche Schulen” uit Rotteram, den Haag en Osnabruck , maar uiteindelijk kreeg het als definitieve bestemming, huisvesting van leerlingen van het Cecilien Gymnasium uit Bielenfeld.

De Erweiterte KinderLandVerschickung stond onder supervisie van Hitler zelf en werd geleid door Baldur von Schirach.

Hitler stuurde tot op het laatst deze kinderen de oorlog in

De gegevens m.b.t. dit onderdeel zijn voornamelijk verkregen door interviews met oud leerlingen uit Bielenfeld en documenten die het Ceciliengymnasium ter beschikking had.

2. Krantenartikel van Dagblad De Limburger van 11 maart 2000.:

Dit artikel is geschreven door Rob van Well (inmiddels hoofdredacteur van De Limburger) die samen met dhr Frans Bukkems veel onderzoek gedaan heeft en de contacten hebben gelegd in Bielenfeld.

“ Begin 1998 besloot de abt van het klooster Lilbosch dat het afgelopen moest zijn met de geheimzinnigheid. Hij liet de toegang naar de bunker uitgraven en stelde hem tijdens de open dag van de abdij open voor het publiek.

Die dag kwamen er bezoekers van heinde en ver. Zo meldde zich een bejaarde dame uit Keulen. Zij stelde zich voor als Hildegard Mölich en vertelde met veel plezier terug te denken aan de fantastische vakantietijd die zij eind 1942, begin 1943 op Lilbosch had gehad. Zij was naar het klooster gestuurd in het kader van de Kinderlandverschickung.

Het bezoek aan Lilbosch was voor Mölich een soort afscheid. Meer dan vijftig jaar na de oorlog wilde ze nog één keer terug naar Echt. Bij wijze van afscheid liet ze een stapel ansichtkaarten van het klooster, die zij tijdens haar verblijf in Echt kreeg, achter bij de abt.

De Keulse zat dan ook niet op bezoek uit Roermond te wachten, toen wij daarom telefonisch verzochten.

Ze klinkt vriendelijk doch terughoudend aan de telefoon. “Ik heb niet veel te vertellen hoor. Daar hoeft u niet voor naar Keulen te komen. Ik was in de oorlog lid van de Bund Deutscher Mädel (BDM: de Hitler Jugend voor meisjes, red). Ik zat op een school in Koblenz. In april 1943, ik was toen zestien jaar oud, werd ik met een paar andere meisjes naar Lilbosch gestuurd. Ik ben er drie maanden geweest. Voor ons was het verblijf een soort vakantie. Ik heb er een heerlijke tijd gehad.”

Op het Duitse platteland en in de bezette gebieden werden her en der speciale kampen ingericht. In Nederland was er naast Lilbosch een groot KLV kamp in Sterksel, bij Heeze.

Daarnaast waren er kleinere kampen in Nijmegen en in hotel Vue de Montgnes in Valkenburg.

De National Sozialistische Lehrerbund, de Volkswolfahrt, de Hitlerjugend en de BDM kregen de kampen onder hun hoede.

Mölich behoorde in Lilbosch tot de kampleiding. “Er zaten meisjes van de Deutsche Schule uit den Haag in dat kamp. Er waren ook leraren van die school bij. ’s-Morgens kregen de kinderen les en ’s Middags kregen wij ze onder de hoede. Dan ging je met een groep van 12 meisjes spelletjes doen.”

De meeste kinderen kwamen met positieve verhalen over de KLV kampen thuis. Maar zo onschuldig als de verhalen van Mölich doen vermoeden waren die kampen toch niet.

De nazi’s hadden er een duidelijke bedoeling mee, zo blijkt uit de boeken van twee Duitse professoren die recent onderzoek deden naar de KinderLandVerschickung.

Toch zegt Mölich in Lilbosch niets van dat alles te hebben gemerkt. Wij speelden geen oorlogsspelletjes of zo. Ja, bij het ochtendappel werd de vlag gehesen. Er kwamen zo af en toe wel hoge functionarissen uit de nazipartij op bezoek, maar namen kan ze zich niet herinneren.

Met betrekking tot de interviews met Mw. Ilse Eickschen, (oud leerling KLV kamp te Lilbosch), uit Bielenfeld komen in voornoemd artikel o.m. de volgende passages voor:

“In het najaar van 1943 komen een aantal leerlingen van het Ceciliengymnasium naar het KLV kamp te Lilbosch, Ilse Eickschen was een van hen. In een telefonisch onderhoud met haar maken we een afspraak voor een maandag in februari 2000. Na de koffie en zelfgebakken cake haalt ze een fotoboek te voorschijn waarin een aantal foto’s zitten van haar Lilbosch periode die ze beschikbaar stelt voor publicatie. Blozend wijst ze zichzelf aan op de foto’s: een vlot blond meisje met paardenstaartjes, iets kleiner dan de andere meisjes. ‘Kijk dit ben ik’

*Ilse Eickschen (midden) met enkele vriendinnen tijdens
Een uitstapje naar de Pepinusbeek.*

Wij arriveerden in september 1943 op het St. Bernardinuscollege te Lilbosch. Onze school in Bielefeld, het Ceciliëngymnasium, was vanwege het voortdurende luchtalarm gesloten. Veel kinderen waren ondergebracht bij familie op het platteland. Ik mocht naar een tante in Dresden, maar er was ook een mogelijkheid om naar Lilbosch te gaan, dat leek me leuker.

Met zo'n tachtig leerlingen en twee leraressen werd Eickschen op de trein gezet naar Echt.

We sliepen in de school. Onze lerares ging ook mee. Ik zag niks kwaads in dat kamp. Maar ik was ook nog maar twaalf jaar oud. "s Morgens na het appel en het vlag hijsen, moesten we vaak marcheren. Bij speciale gelegenheden hadden we ons uniform aan, bv. Als Hitler jarig was. De meisjes kwamen regelmatig buiten het kamp.

Ik kan me ook nog herinneren dat we in juli 1944, na de invasie in Normandië ver weg geschut hoorden rommelen. Een begeleidster van de BDM zei we gaan de oorlog verliezen. Toen riepen wij: welnee, *Adolf Hitler hat ja die Wunderwaffe*. Zo sterk waren we geïndoctrineerd.

De kinderen van de Deutsche schule uit Den Haag, die in de tijd van Mölich op Lilbosch verbleven waren er niet meer toen Eickschen arriveerde. Omdat de archieven van de KLV aan het einde van de oorlog grotendeels vernietigd zijn, is het vrijwel onmogelijk om nog kinderen uit den Haag te achterhalen die destijds in Echt geweest zijn.

Duitse onderzoekers stelden wel vast dat niet Duitse kinderen voor germanisering in aanmerking kwamen in de KLV kampen om hen voor te bereiden op belangrijke taken zoals een uiteindelijke inzet in de wapenindustrie of de Waffen SS.

Hiermee geconfronteerd reageert Möler verbaasd:

"De meisjes die ik begeleidde, waren toen 10, 11 jaar oud. We speelden gewoon leuke spelletjes met ze. Ik denk dat ze het verblijf net zo leuk vonden als wij. In het jongenskamp, dat naast het meisjeskamp op Lilbosch lag, was dat misschien anders. Maar dat weet ik niet"

Of er een jongenskamp is geweest op Lilbosch weet verder niemand en is ook niets van terug te vinden.

Eigenaardig is dat Mölich noch Eickschen zich iets kunnen herinneren van een bunker die op Lilbosch aanwezig was.

Tot slot geeft Ilse Eickschen ons nog wat foto's mee voor in de krant waarna we afscheid nemen. Haar slot opmerking was: "Wees blij dat u na de oorlog bent geboren. Wij zijn opgegroeid in een rotte tijd".

2. Publicatie van "Vereinigung der Ehemaligen des Ceciliengymnasiums" in hun uitgave "Mitteilungen aus dem Schulleben 1999 folge 3":

In Holland wurde van der KLV für die Auguste-Viktoria-Schule (das heutige Gymnasium am Waldhof) und unsere Cecilienschule ein lager in Nymwegen eingerichtet.

Am 12. und 13. oktober 1943 fuhren die eerste 32 Cecilienschülerinnen dort hin. Die Teilname an dieser Verschickung war nicht verpflichtend, wen die Eltern für einen andere Schulbesuch

sorgen konnten. Nach weniger Wochen war die Zahl unser Schülerinnen auf 80 gestiegen. Das Lager erwies sich von anfang an als zu klein und in gesundheitlicher Hinsicht als unzureichend. Es gab Läuse, Wanzen, Flöhe. Danach **siedelten daher die Kinder in das Kloster Lilbosch** über, wo die grossen Räume eines ehemaligen Internats zur Verfügung standen. Doch waren dort die Umstände für ein gesundes Leben nicht gerade förderlich. Es traten viele Erkältungskrankheiten, auch Fälle von Rheuma sowie Masern, Diphtherie und Scharlach sogar epidemieartig auf. Während bei den Kindern die Fälle zumeist glimpflich verliefen, führte bei Frau Studieräterin Seiler ihre Erkrankung innerhalb weniger Tage nach ihrer sofortigen Rückkehr nach Bielefeld zum Tod.

Was die Cecilienschule betrifft, so waren von den Evakuierungsmassnahme insgesamt etwa 225 Schülerinnen, d.h. fünf Klassen, und etwa 15 Lehrerinnen und Lehrer betroffen.

Die Unterbringung im Kloster erfolgte in grossen Schlafräumen mit zwischen 20 und 25 Lagerstätten. Es waren nur Feldbetten mit Strohsäcken und Decken vorhanden. Die Strohsäcke mussten alle paar Wochen neu gefüllt werden, weil das Stroh platgelegen war und keine ausreichende Isolierung mehr war. Die persönliche Sachen waren in Spinden untergebracht. Für die Ordnung und die Sauberkeit hatten die Mädchen selbst zu sorgen und wurden dabei ständig, von den Leitungskräften, BDM-Führerinnen, die nur wenig älter waren als die Schülerinnen, überwacht. Die Belegung der Zimmer war nicht getrennt nach den beiden Schulen organisiert, sondern es war immer eine Mischung von etwa gleiche grossen Hälften.

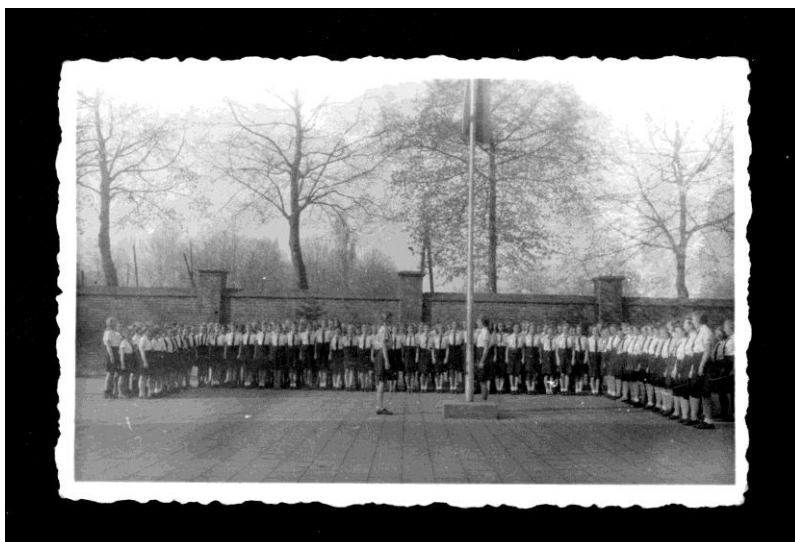
Den Ablauf des Tages mit Wecken, Morgentoilette, Frühstück, Mittagessen, Säuberungsdiensten, Putz- und Flickstunde am Nachmittag, Sport und Spiel, Zubettgehen usw. bestimmten die BDM-Mädchen. Auch für die kleinen Sorgen bei Krankheit, Heimweh oder sonstigem Kummer waren diese Personen zuständig.

Die Verpflegung war in Holland offensichtlich erheblich besser als in Bielefeld. Das hatte zur Folge, dass die Kinder schnell zunahmen, so dass die Sachen zu eng wurden. Die Verbindung zum Elternhaus wurde durch regelmässiges Briefschreiben aufrecht erhalten. Dafür wurden am Nachmittagen bestimmte Stunden angesetzt.

Ob der Inhalt der Briefe einer Kontrolle unterlag, konnte nicht herausgefunden werden. In der ganzen Zeit war auch Beurlaubungen möglich. Ein solcher Urlaub mit Heimfahrt zur Familie dauerte in der Regel vierzehn Tage. Die Kindern führen mit der Bahn, entweder allein oder in kleinen Gruppe. Bei Vorliegender besonderer Gründe waren auch mehr Besuchen in Bielefeld möglich.

Was die Schule betrifft, so erhielten die Kinder dort, soweit es möglich war, den planmässigen Unterricht einer Oberschule. Als betreuende Lehrkraft wurde schon Frau Seiler genannt. Bei den Zeitzeugen sind auch Namen wie Frau Oberschulherin Heibredner und Herr Studienrat Kackebracht in Erinnerung. Die Lehrkräfte waren in einem eigenen Hauscomplex untergebracht und waren mit dem Leben der Schülerinnen nicht direkt befasst. In dieser Zeit erhielten die Kinder auch mindestens ein Zeugnis mit Noten in den einzelnen Fächern.

Zum Leben in Lilbosch gehörte auch wöchentlich ein Fahnenappell. Dazu stellten sich die Schülerinnen in "Arbeitskluft", d.h. mit weissen Blusen und dunkelblauen Röcken nach Art einer Uniform bekleidet, im Viereck um den Fahnenmast auf, an dem unter militärischen Kommandos und entsprechender Haltung aller Beteiligten die Fahne gehisst wird.

Vlaggenappel KLV Lilbosch 1943

Im übrigen ist den Zeitzeugen aber kein Veranstaltungsprogramm mit ausgesprochener politischer Gepräge in Erinnerung. Van Zeit zu Zeit gab es offensichtlich auch Spaziergänge in die Nähe der Umgebung, sportliche Betätigungen wie Schwimmen, Tennisspiel und Gymnastiek, Ausflüge in andere Städte (Harlem, Amsterdam). Anhaltspunkten für die Vermutung, es hätte sich im Kloster Lilbosch um etwas anderes als Lagerleben und Unterricht nach den Plänen einer Mädchenoberschule gehandelt, haben sich nicht finden lassen”

Zover dit uitvoerig onderzoek dat gedaan is door het Ceciliengymnasium in 1999

3. Bezoek oud leerlinge van de Auguste Viktoria Schule (tegenwoordig gymnasium am Waldhof) uit Bielenfeld

Op woensdag **12 augustus 2009** is op Abdij Lilbosch op bezoek geweest frau Liselotte Kliesch, voormalig leerlinge van het Gymnasium in Bielenfeld, die in de periode van **oktober 1943 tot juni 1944** in het KLV lager te Lilbosch heeft doorgebracht

Het was de eerste keer dat zij de moed heeft opgebracht om deze omgeving te bezoeken, ze is inmiddels 80 jaar oud. Met een bevriend echtpaar uit Oost Duitsland heeft ze de stap toch gewaagd. Samen met hun heb ik een korte excursie gemaakt en ook de bunker bezocht. Zij kon zich van de bunker niets herinneren. Omdat de eerste indrukken erg ingrijpend waren is een vervolg bezoek afgesproken. Zij woont tegenwoordig in Bruggen Duitsland, dus afstand is geen probleem. Zij zal zich laten begeleiden door familie.

Liselotte en dochter Dorothee uit Bielenfeld

Het vervolg bezoek heeft plaatsgevonden op **24 oktober 2009**. Zij was toen samen met haar dochter Dorothee, die haar gymnasiumopleiding in Eupen heeft gedaan. In de spreekkamer van de abt hebben wij toen heel interessante gegevens kunnen uitwisselen. Vervolgens is er veel mailcorrespondentie geweest en is een klein dossier samengesteld. Mensen die interesse hebben in deze gegevens kunnen contact opnemen met René Rutten: rjm.rutten@kpnplanet.nl of tel nummer 0475 482523

Broeder Johannes heeft de dames een rondleiding gegeven in de Abdij. De dames waren zeer geïnteresseerd en geïnformeerd. Aan het eind van de roindleiding merkte Frau Kliesch naar Br. Johannes op: **“Sie kucken so froh”** waarop zijn reactie was: **“Ich bin auch froh”**

4. Bezoek van twee dames van de Openbare Basisschool Benoordenhout uit De Haag

Het bezoek van de dames Marit Kramer en Nicole Pinkse, op **13 juli 2009**, hield verband met hun onderzoek naar de historie van voornoemde school in verband met het 85 jarig bestaan. Bij dit onderzoek hebben ze ontdekt dat deze school in de periode van **7 april 1943 tot 11 oktober 1943** was gehuisvest in het KLV lager te Lilbosch dat ondergebracht was in het St. Bernardus College.

Het betrof leerlingen van 10 t/m 14 jaar van de klassen 5 t/m 8 van de school. De school in den Haag was in die periode een Deutsche Volksschule. Zij hadden over deze periode heel interessante ontdekkingen gedaan in het N.I.O.D., waaraan ik samen met Piet Vergoossen ook een bezoek heb gebracht en heel interessante gegevens verzameld hebben. De eerdere visies m.b.t. het Duitse oorlogsgebeuren op Lilbosch werden ook hier weer bevestigd: “Niks Arisch ras kweken, niks blitzmädel zum vergnügen”, de sensatieverhalen ten spijt.

Nicole en Marit hebben een etmaal vertoeft op Lilbosch en de bekende rondleidingen gekregen, waarvan ze behoorlijk onder de indruk waren. Voor beide partijen is dit bezoek van heel grote waarde geweest. Over de ontwikkelingen van hun onderzoek wordt ik via de mail nog steeds op de hoogte gehouden. Zij hebben hierin ook kenbaar gemaakt dat ze erg onder de indruk waren van de gastvrijheid op Abdij Lilbosch. Zij hebben, op hun verzoek, ook een onderhoud gehad met vader abt.

Marit en Nicole bij de herdenkingszuil van het College (KLV)

Op 14 juli 2009 's morgens heb ik hun moe maar voldaan naar het station te Echt gebracht van waaruit zij weer richting Den Haag togen met een brok aan informatie. Zij hebben over hun bezoek ook een publicatie gedaan op hun website. Verdere gegevens kunnen ook verkregen worden bij René Rutten

5. Bunker Annex Luftschutzgrabe

Na jarenlang intensief onderzoek door de heren Frans Bukkems en Rob van Well en de laatste tijd door René Rutten, is gebleken dat de bunker annex “Luftschutzgrabe” enkel en alleen bestemd was als schuilkelder en geen enkele gevecht of andere functie heeft gehad.

Aan het laatste onderzoek m.b.t. de schuilkelder liggen tekeningen ten grondslag die afkomstig zijn van het N.I.O.D. (Nederlands Instituut voor Oorlog Documentatie) en die verworven zijn via Hans Sakkers uit Koudekerke in Zeeland, die een bunkerspecialist bij uitstek is.

Hij heeft bij zijn eerste bezoek ook te kennen gegeven dat het woord bunker niet terecht gebruikt wordt omdat hij geen gevechtswaardig was, het zij zo.

De bunker is gebouwd in 1943 onder toezicht van de Reichscommisar in den Nederlanden, abteilung Siedlung und Bauten.

Op grond van voornoemde tekening zijn een aantal zaken duidelijk geworden en in de bunker ook benoemd.

Meer technische gegevens over het bouwkundige zijn vermeld in een publicatie van René Rutten: “Lilbosch tijdens de tweede wereldoorlog”

De Luftschutzkeller is gebouwd als schuilgelegenheid voor de KLV leerlingen die in het van het voormalige St. Bernarduscollege werden gehuisvest, dat op 12 september 1942 voor deze organisatie gevorderd werd door de Gestapo.

De luftschutzgrabe was met twee onderaardse gangen verbonden met het collegegebouw, zodat men niet in de open lucht hoefde te komen als men naar de bunker moest gaan schuilen. Dit was natuurlijk uitermate belangrijk indien er sprake zou zijn van een gifgasaanval, waarvoor de Duitsers als de dood waren gezien de mogelijke afschuwelijke uitwerking bij besmetting. Dit hadden zij ervaren toen ze in de eerste wereldoorlog hiermee hebben geëxperimenteerd in Ieper in België. De niet gebruikte gifgasgranaten zijn toen gedumpt in de zee bij Knokke, hiervan ondervind men nu nog de nadelige gevolgen. Er worden nog steeds van deze granaten gevonden, waarmee men uiterst voorzichtig moet omgaan.

In 1998 heeft de toenmalig Abt Dom Chris, de bunker die na afbraak van het Bernarduscollege helemaal onder het puin was komen te liggen, laten uitgraven en enigszins toegankelijk gemaakt en voor incidenteel bezoek opengesteld. Hierdoor konden de mensen zich overtuigen dat de ‘cowboy verhalen’ die de ronde deden m.b.t. de bunker, niet op werkelijkheid berustten.

Bunker in renovatie rechts Harie Maessen en links René Rutten

In 2006 heeft de Stichting “Op Vleugels der Vrijheid” een werkgroep bunker ingesteld, met als doel de bunker te renoveren en toegankelijker te maken. Mede door alle medewerking van de burens de Stichting Pepijn en Paulus (thans Pergamijn) en vele partikuliere sponors is deze renovatie, onder begeleiding van Wil Ramakers en René Rutten, geslaagd te noemen. Op 17 augustus 2007 heeft de officiële opening plaatsgevonden.

In 2009 heeft de community in een van de voormalig ondergrondse doorgangen naar het College toe een kloosterkapelletje ingericht. En hierin is een Mariabeeldje geplaatst als symbool voor Maria van de Vrede. Zodoende is er een buffer ontstaan tussen het oorlog- en het religieuze gebied van de Cisterciënsers abdij. Deze bunkerkapel is vrij toegankelijk en er bestaat ook de mogelijkheid voor een korte meditatie en het laten branden van een kaarsje. Tevens wordt door de gasten die ter meditatie op de abdij verblijven veel gebruik gemaakt van het z.g. ‘meditatiepaadje’, via welk pad men ongestoord de kapel kan bereiken.

Bunkerkapel OLV van de Vrede Abdij Lilbosch

Rondleidingen in de bunker in combinatie met kloosterboerderij, livarvarkens en abdijwinkel zijn mogelijk voor groepen van minimaal 8 personen en worden verzorgd door René Rutten

Rjm.rutten@kpnplanet.nl tel. nr. 0475-482523

6. In het KLV kamp Lilbosch werden achtereenvolgens ondergebracht:

- leerlingen van de Deutsche volksschule uit Den Haag van 7 april 1943 t/m 11 oktober 1943 in de leeftijd van 10 tot 14 jaar. Zowel jongens als meisjes.
- Leerlingen van de Deutsche Hauptschule uit Rotterdam van 7 april 1943 t/m 5 oktober 1943, eveneens jongens en meisjes van 10 tot 14 jaar.
- De gegevens m.b.t. de scholen van Den Haag en Rotterdam zijn verkregen van de twee dames, Nicolien Pinkse en Marit Kramer, die met een historisch onderzoek bezig zijn van een openbare school in de Haag die 85 jaar bestaat. Zijn doen dit onderzoek omdat zij kinderen op deze school hebben zitten. Tijdens dit onderzoek werden zij er mee geconfronteerd dat in voornoemde perioden kinderen in het KLV lager te Lilbosch gezeten hadden en toen is contact gezocht enz.
- Hierna kwamen de leerlingen van het Cecilien Gymnasium uit Bielenfeld alsmede van de Auguste Viktoria Schule (het huidige Gymnasium am Waldhof). Dit waren alleen meisjes van dezelfde leeftijd, zij verbleven in het KLV kamp van 11 oktober 1943 tot juli 1944. Het aantal leerlingen uit Bielenfeld bedroeg 150 tot 200 leerlingen. Deze leerlingen werden automatisch lid van de Jungmädel onderdeel van de Hitler Jugend.. Het Cecilien Gymnasium was een meisjesschool.

7. Laatste Oorlogsperiode en Bevrijding Lilbosch

Nadat de KLV leerlingen, in augustus 1944 vertrokken waren naar Bielefeld heerste er korte tijd betrekkelijke rust op Lilbosch, alle gebouwen waren verlaten. Het burgerlijk dienstpersoneel moest echter blijven.

Dat die rust maar schijn was bleek toen de Wehrmacht, in de periode sept/okt 1944, met groot materieel het gebied van de Abdij kwam binnendenderen.

In het College werd een imponerende Commandopost ingericht alsmede een Communicatie centrale.

In de praktijk bleek dat de Nazi's het gebied, uit strategisch oogpunt, ten koste van alles in Duitse handen wilde houden. De militaire opmars was toen al gestagneerd bij Susteren.

Er weer een zeer sterke verdedigingslinie aangelegd met diverse kanonnen waaronder ook flak's (flugabwehrkanonnen). Er moest door burgers flink "geschantzt" worden (loopgraven maken).

De verdedigingslinie werd aangelegd aan de zuidzijde van de Abdij, van de Duitse grens via Pey tot aan het gehucht Slek.

Voor de juiste toedracht van de enorme strijd die een aantal dagen in dit gebied heeft plaatsgevonden wordt de lezer verwezen naar het boek: "Operatie Blackcock" van Piet Baghus. Het gebied is uiteindelijk bevrijd op 19 januari 1945 door de Royal Scots ondersteund door het 5^e bataljon Borderers.

De oorlogsschade was groot en aan de gebouwen werd door de terugtrekkende Duitsers nog grote onnodige schade aangericht. In de stallen werden handgranaten gegooid en in de Kerk werden diverse ontploffingen gehoord.

Na de oorlog is er dan ook veel reparatiewerk verricht moeten worden, maar de monniken waren blij dat ze vrij waren en terug in hun eigen omgeving. De laatste monniken zijn teruggekeerd in juni 1945.

Herstel van de beschadigingen is uitgevoerd onder supervisie van het Bureau Boosten en Witteveen uit Heerlen. In een van hun verslagen staat onder meer vermeld:

- “De kerk, de kloostergebouwen en de boerderij hadden gedurende de oorlogsjaren 1940-1945 te lijden gehad van oorlogshandelingen. De kerk was eind 1944 begin 1945 opgeblazen en de aangrenzende kapittelzaal en kloostergang waren eveneens beschadigd.
- De restauratie heeft geduurd tot 1951 onder leiding van Ir. Witteveen van bureau Boosten.
- De paters en broeders hadden al in eigen beheer gewerkt en gebouwen en/of meubels opgeknapt.
- Heel de kloostergang is aangepakt en overwelft met gele baksteen gemetselde kruisgewelven op mergelstenen pijlertjes met eenvoudige bladkapitelen.
- De kapittelzaal, kerk en sacristie zijn weer opgebouwd en respectievelijk overwelft met gemetselde kruisgewelven en een houten casette plafond.”

Ook op Lilbosch is men jaren bezig geweest met het materiële en geestelijke verwerkingsproces van de tweede wereldoorlog.

De samensteller heeft met zijn publicaties gegevens willen vastleggen, die misschien ook uit geschiedkundig oogpunt interessant zijn, en inzage geven in de kommer en kwel die de gemeenschap van de Cisterciënsers van de Strikte Observantie in de oorlogsjaren ervaren heeft, alsmede duidelijkheid geven in het tot voor kort met een waas omgeven oorlogsgebeuren op Lilbosch.

*‘Cognoscat generatio altera’
‘Dat het volgende geslacht alles wete’
(uit kroniek 50 jaar Abdij Lilbosch)*

Hingen, december 2010
René Rutten
©: RJM Rutten Peijerlandj

Hoofdstuk IV:

Collegium Bernardinum Lilbosch

Van Monumentaal pand tot Gedenkzuil

- 1906 tot 1942 Internaat voor Studenten Lilbosch

Het gebouw

Binnenplaats College

Voorkant College

De Studenten

Groep studenten schooljaar 1907/1908

studenten 1938/1939

Symphonie orkest studenten 1936-1937

Schooljaar 1934-1935 keeper Theo Stoffels Pey

- **1942 tot 1945:** College Gevorderd door de Gestapo t.b.v. Duitse KLV Leerlingen van het Ceciliengymnasium uit Bielenfeld

KLV: Leerkrachten met leden BDM bij bunker Lilbosch BDM = Bund Deutscher Mädel

KLV klas van Liselotte Kliesch

Oorlogsbunker/Luftschutzgrabe Gebouwd als schuilplaats voor het KLV Lager Lilbosch

Oorlogsbunker gebouwd door Duitsers t.b.v. KLV-leerlingen die in het College verbleven.

Ondergrondse tunnel van Bunker naar College

- **1945/1946: Huisvesting Politieke Deliquenten (S.S.ers NSB.ers)** onder toezicht van de O.D. (Orde bewakings Dienst en B.S. (Binnenlandse Strijdkrachten)

- **1946 tot 8 december 1965** respectievelijk:

Gezellenhuis Lilbosch

Italiaanse gastarbeiders leggen kaartje

**Gastarbeiders Staatsmijnen uit Polen, Hongarije en Italië
Gerepatrieerde Molukkers (Ambonezen) uit v.m. Ned. Indië
Studenten van de s.m.a. Opleiding te Cadier en Keer (i.v.m. brand)
Gastarbeiders uit Griekenland en Portugal (Glanzstof Oberbruch)**

*Archief Chrit Boonen
Peijerlandj.*

*Kantoorphoneel Dhr Reisz(Hongaarse tolk),
Mil Swakhoven, Piet Vink en Thea Masthof*

- **8 december 1965** is er een grote brand geweest die de twee bovenverdiepingen van het College totaal vernielde en voor de rest was er veel water- en brandschade

*Archief Chrit Boonen.
Peijerlandj.*

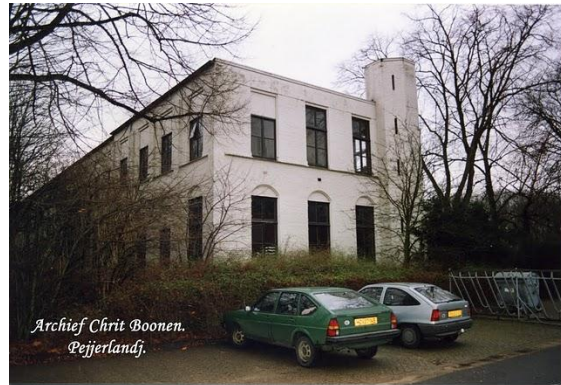

archief Chrit Boonen.

- **1968 tot 1994:** Heeft het gerenoveerde gebouw dienst gedaan als hoofdgebouw voor de Stg. Pepijnklinieken, thans Stg Pergamijn.

Verbouwing College

Hoofdkantoor Stg Pepijnklinieken Pergamijn)

- In 1993/1994 is het kantoorgebouw weer eigendom geworden van Abdij Lilbosch en is, i.v.m. de slechte bouwkundige toestand en omdat er geen directe bestemming was, die strookte met het stiltegebied, afgebroken.

Trappenhuis (incl. gedenkzuil)

Gedenkzuil

De gedenkzuil met sokkel is een onderdeel geweest van de grote trap in de inkomsthal van het college. Het kruis op de zuil is een geschenk van de oud-studenten aan de abdij en is gemaakt door Joop Utens.